

هنرهای زیبای چین و هنرهای زیبای ایران

کسی که بسرزمین چین ملی یا جزیره تایوان (فرمز) سفر می کند پس از چند ساعت پرواز در ابتدای دخول به هواپیمای و خط هواپیمایی چین، و دیدن تزئینات بدنه داخلی هواپیما، زیبایی هنرهای تزیینی کشور چین را مشاهده و شيفته آن میشود. داخل هواپیمای عظیم بوئینگ ۷۲۷ را که شاهکار شگفت انگیز صنعت و نمره مغز متفکر دانشمندان غربی است چنان بسبك چینی آراسته اند که گوئی مسافر وارد يك خانه مجلل چینی شده است. رنگ بدنه هواپیما خاکستری ملایم چشم نواز است و با گلهای نیلوفر آبی و داودی و پرندهای زیبا از حمله پرستو و لك و غاز در کنار جوی آب که نیهای بلند ساقه در کنار آنست منظره خیال انگیز دشتهای پهناور چین را مجسم می کند و مسافر تازه وارد را بیاد سرزمین اسرارآمیز چین و شگفتیهای آن می آورد.

مهمانداران هواپیما که نمونه لمبتان چین و چگل هستند با صورتی صاف چون آئینه و رنگ گندمگون مطبوع در لباس تمام بسته ساده نزد شما آمده و پس از بستن کمر بند کام مسافر را با دانهای آب نبات و تبسم دلپذیر خود شیرین می کنند و این آداب را چنان با لطف و صفا انجام می دهند که گوئی سالها فن دلربائی را آموخته اند و آنچه حکیم ذی فن و شاعر چیره سخن نظامی در وصف آنان در قصه بهرام گور و کنیزك چینی گفته باریك نکتهای از آنست.

چاشت با ناهاری راهم که در سینیهای مخصوص برای مسافر می آورند مرکب از تنقلات و غذاهای لذیذ اروپائی و چینی است و با همان آداب دلپسند عرضه می شود.

هواپیما چون فرودگاه تایپه پایتخت جزیره تایوان یا فرمز که تپه‌های سرسبزی آنرا دور گرفته می‌رسد ساختمان جدید و مجهز فرودگاه را نیز با همان سبک چینی و سقفهای پیش رفته و رنگهای سرخ و زرد شفاف و ستونهای برجسته معا بدچینی می‌بینید. سپس وارد شهر که شدید همه جا عمارات جدید ولی با سبک معماری چینی را مشاهده می‌کنید که سر بفلک کشیده‌اند و بهمان‌خانه تازه ساز «ماندازین» یا «آمباد سادور» یا «پرزیدنت» یا دیگر مهمانخانه‌ها که می‌رسید باز همان سبک چینی در معماری و تزئینات داخلی ساختمانها بارنگهای شفاف سرخ و آبی و زرد مخصوصاً در رستورانها مشهود است و چشم را خیره کرده و دل را نزهت می‌دهد برای تماشا و خرید که مغازه‌ها سر می‌زنید سر تا سر جز اشیاء زیبا از قبیل مجسمه‌های «عاج بودا» یا بیابان گرد چینی باشکم بزرگ و عصای آهنین (عصا از چوب بامبو بقدری محکم و سخت است که می‌توان آنرا عصای آهنین نامید) و فانوسهای زیبای رنگارنگ و مجسمه حیوانات از اردک و غاز و شیر و ببر و اسب دهنده که مخصوصاً در نقاشی‌های چینی زیاد دیده میشود از چوب سخت «تیک» و آبنوس و سایر چوبهای صنعتی و مرمر و برنج و انواع مبلها و میز و صندلی‌کننده کاری که موضوع آنها افسانه‌های چینی مخصوصاً حکایت پنج خردمند جاودان که شرح سیاحتها و قصه زندگی آنها شما را از دستورهای اخلاقی حکیم و معلم بزرگ چینی «کنفوسیوس» است که در سه هزار سال پیش می‌زیسته و روش زندگی و تعلیمات او مبنی بر بردوستی و تعاون اجتماعی در روح ملت چین عمیقاً اثر بخشیده است دیده نمی‌شود. پرده‌های چوبی فاصل بین اطاقها از چوب تیک با تزئینات و نقاشی‌های حیرت انگیز و رنگهای شفاف خیره‌کننده و پارچه‌های با تیک و جواهرات و سایر اشیاء بحد و فور مشهود است که همه آنها از هنر بی نظیر و دقیق و چشم نواز ملت کهن چین حکایت می‌کند. البته اشیاء نفیس قدیم که در تایوان و نیز در هنگ کنگ فراوان است ارزش زیادی دارد ولی هنرهای زیبای چین بقدری مورد تشویق حکومت چین ملی قرار گرفته که در تمام مهمانخانه‌ها و اغلب مغازه‌ها اشیاء هنری چین را که از زیر دست هنرمندان کنونی بیرون آمده با همان ظرافت و زیباییهای آن

ببهای ارزان می‌توان خرید و این خود یکی از منابع مهم درآمد مردم تایوان قرار گرفته است زیرا هیچ جهانگردی نمی‌تواند از همراه بردن یادگارهای زیبای هنری چین که همه‌جا فراوان است خودداری کند و آنرا خاطره‌دلپذیر بر سفر خود بچین قرار ندهد.

اما آثار هنری چین تا تاریخ چند هزار ساله آنرا باید در موزه‌های تایوان با صرف وقت و حوصله دیدن کرد و جمع‌آوری این آثار در موزه ملی چین یا موزه «پالاس» (کاخ) تفصیلی دارد که آگاهی بان خالی از لطف نمی‌باشد.

بعد از آنکه پس از جنگ جهانی دوم حکومت ژنرال چان کای چک مجبور به نبرد با کمونیستها و اعوان «مائوتستونگ» پرورش یافته مسکو در خاک چین گردید و بعلمت کمک بی‌حد شورویها و دادن تمام اسلحه‌هایی که از ژاپونیه‌ها غنیمت گرفته شده بود بکمونیستها سپاه دولت چین ملی مجبور بقب نشینی و تخلیه تدریجی شهرها گردید، برای آنکه کمونیستها بگنجینه‌های هنری امپراطوران چین که در طی قرون متمادی در کاخهایشان گرد آورده و در کاخی بنام «موزه پالاس» جمع‌آوری کرده بودند دست نیابند تمام آثار هنری از پرده‌های نقاشی و مجسمه‌های عاج و چوبی و ظروف قدیمه چینی و ظروف مفرغی را که در کاوشها بدست آمده بود در صندوقهای مخصوصی بسته بندی کرده و با کشتی و راه زمین از کانتون بنانکن و پکن و بعد به شانگهای حمل کردند و بالاخره بعد از تسلط کمونیستها بر خاک چین هزاران صندوق را با رنج و دقت فراوان با کشتی و برای مصون بودن از دست برد آنها بجزیره فرمز یا تایوان که مقرر جدید دولت چین ملی شد روانه نمودند.

این مجموعه هنری بیش از ۲۴۲/۶۹۲ اثر است مرکب از ظروف چینی (۲۳/۷۸۰)، کتب نادر خطی (۱۴۹/۵۱۴ نسخه)، اشیاء برنزی (۴۴۰۲ قطعه) اشیاء بازاد که سنگ گران قیمتی است (۳۸۹۴ عدد)، اشیاء لاک (۴۲۱ قطعه)، اسناد دولتی خطی (۲۸۹۲۰ نسخه) نقاشی و مرععات (۶۴۱۱ قطعه)، میناکاری (۱۹۲۷) قطعه می‌باشد که برای حفاظت و نمایش آنها موزه بسیار زیبا و مجهزی بسبک عمارات چینی در حوالی شهر تاپیه روی تپه سرسبز و خرمی در چهار طبقه ساخته شده و این اشیاء بی‌تظایر بتدریج بمعرض نمایش

گذاشته می‌شود .

روزی که بمناسبت تشکیل کنفرانس «اتحادیه جهانی ضد کمونیست» بدعوت پرزیدنت چان کای چک که با وجود کبر سن کاملاً شاداب و سردماغ بود و با خوشروئی انما پذیرائی کرد بخانه ساده ولی کاملاً با سبک چینی ساخته شده رئیس جمهور چین رفتیم در ضمن ابرازعلاقه بملک ایران و شاهنشاه معظم آن از نویسندگانه پرسیدند آیا بتماشای موزه پالاس رفته‌اید و در جواب مثبت من اظهار داشتند آنچه شما می‌بینید فقط قسمت کوچکی از گنجینه موزه است چه اگر تمام اشیاء موجود که بمعرض نمایش گذاشته شده در موزه را هر پانزده روز عوض کنند سه سال تمام طول خواهد کشید تا تمام اشیاء موزه نمایش داده شود .

براستی وقتی بتماشای موزه رفتیم که در ۲۲ نوامبر ۱۹۶۰ بیادیکصدمین سال ولادت «سون یات سن» پدر جمهوری چین گشایش یافت و در سفرهای بعدی این بازدید تکرار شد از دیدن آن همه آثار هنری حیرت کردیم . در چند تالار اشیاء مفرغی سه تا چهار هزار سال پیش مربوط بدور زمان سلطنت سلسله شانگ (از ۱۷۶۶ تا ۱۱۲۲ پیش از میلاد مسیح) دیده می‌شود که از زیر خاک بیرون آمده و در ظرافت و ریزه کاری در هیچ يك از آثار قدیمه ملل تالی ندارد. در این اشیاء دیکهای بزرگ مفرغی ، شرابدانها ، جامهای باده ، یخدانها ، دیگ ، تنگ ، آفتابه لکن مجسمه های حیوانات و پرندهها است که از تمدن بسیار کهن ملت چین حکایت دارد .

در تالارهای دیگر ظروف غذاخوری و گلدانهای بسیار نفیس چینی با نقشهای بدیع حیوانات و پرندهها و گلها و ریاحین با رنگهای دلپذیر جمع آوری شده و از همه زیباتر پردههای نقاشی بسیار بلند و طولی است که دیوارهای دورتاد و رموزه را فرا گرفته و در آن زندگی و سفرها و جنگها و بزمهای امپراطوران چین بادهها هزار نقش آدمی در حال گردش و تفریح و بزم و رزم با حیوانات مانند اسبها و شیرها و ببرها و حتی فیلهها با رنگهای شفاف و طرحهای بدیع نقاشی شده است و چنان طراوت و تازگی در این نقوش که سدها سال پیش کشیده شده آشکار است که گویی همان آن از زیر دست نقاش چیره دست بیرون آمده

و در ساختن خطوط چهره آدمیان و حیوانات و گلها و گیاهها قلم موچنان با دقت بکار رفته که تماشاچی باین همه حوصله و ظرافت طبع در ترسیم آن آفرین می گوید .

هنر نقاشی چنان درخوی مردم چین ریشه دوانیده که عالی ودانی از آن بهره مندند و حتی بعضی از این پرده های نقاشی اثر امپراطوران چین است که با همان لطافت و ظرافت استادان هنر نقاشی کار کرده اند و جنبه هنری این پرده ها خیلی ارجمند است . امروز هم این سنت هنوز باقی است چه در خانه پرزیدیت چان کای چک چند پرده نقاشی نفیس و زیبا از کار خانم دانشمند وی بردیوارها آویزان و موجب تحسین فکرنده است .

علاوه بر موزه پالاس موزه های دیگری مانند موزه تاریخی در تایپه و موزه ایالتی تایوان و موزه های دیگر در شهرها آثار کهن چین را نگاه داشته و ب معرض نمایش می گذارند . هیأت مخصوصی مأمور اداره موزه ها و انتشار فهرست مجموعه ها و مبادلات هنری با سایر کشورها می باشد و برای متخصصین و علاقه مندان کتب و مقالاتی منتشر می گردد .

آنچه از مشاهده این آثار هنری آشکار است ظرافت طبع در بوجود آوردن این آثار و ترسیم و نقشه آن و دقت وافر در عمل آوردن آن و ریزه کاریهای است که مختص بهر مند چینی است و نظیر آن فقط در کشور خودمان مشهود می باشد و یقیناً تمدن این دولت کهن که بواسطه ارتباط با یکدیگر و اختیار جاده های ایران برای بردن ابریشم چین بار و پا و حمله مغول و تاتارها بایران در یکدیگر نفوذ کرده و اثر بخشیده اند و این آثار بزرگ هنری را که باعث افتخار بشریت است بوجود آورده اند که نمونه زنده آن میناتور و ظروف چینی عهد صفوی و نقاشی های زیبا و پر بهای چهل ستون و عالی قاپو است .

نویسنده که بواسطه سفرهای مکرر با غلب کشورهای جهان رفته و آثار بدیع هنر مندانشان که را در موزه های معروف دنیا نصب شده است دیده و نیز خرابه های اتلال کهن را که حاکی از سبک معماری ملل است از نزدیک مشاهده کرده ام بجرأت می توانم گفت که از حیث ظرافت و ریزه کاری در پدید آوردن آثار هنری هنر مندانشان ایرانی و چینی یکتا هستند و از این جهت شباهت زیادی بهم داشته و در دنیا

بی نظیر ندولی آثار هنری قدیمی چین که بسیار ظریف می باشد کهن تر از این است . امروزه چینها کوشش دارند سبک معماری و تزئینی اصیل چینی را در ساختمانهای تازه و آثار هنری دستی خود با همان خصوصیات باستان بکار برده بلکه آنرا تکمیل کنند . اما در کشور ما درازمنه اخیر در این باره توجه کامل و لازم نشده است در حالی که چیره دستی هنرمندان ایرانی در کاشی کاری و نقره کاری و خاتم کاری و بافته های دستی بیای هنرمندان پیش می رسد . خوشبختانه شهبانوی هنرپرور ما باین نقص توجه فرموده و در زنده کردن سبک معماری قدیم ایرانی که با آب و هوا و خصوصیات اقلیمی کشور مناسب تر است و حتی در هندوستان و پاکستان از آن تقلید شده و تعدویق هنرمندان و راهنمایی آنان سفارش و اقدام فرموده اند و هم چنین وزارت فرهنگ و هنر نیز اقدامات مفید و ثمر بخشی در احیای صنایع دستی مانند زری بافی و کاشی سازی و شیشه گری و غیره کرده است که نمایش گاههای اخیر آثار هنری در موزه مردم شناسی نمونه شادی آوری از آن بود .

امید است روز بروز این شیوه مطلوب و مفید کامل تر اجراء شود و نیز انتظار می رود معماران و نقاشان و هنرمندان میهن ما در آثار خود نه فقط سبک دل پسندان ایرانی را بکار برند بلکه از راه تکمیل و آثار جدیدی تعبیه کنند تا کشور ما که همواره گاهواره ادب و هنر بوده این شهرت بسزای خود را نگاه دارد و همواره میهن گرامی ما کانون هنر و ذوق و زیباییها باشد .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی